

712

63

Η ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΚΑΡΔΙΩΤΙΣΣΑ

32.596

712 B'
6375

ΣΤΕΡΓ. Γ. ΣΠΑΝΑΚΗ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΙ

Μεγάλη και θαυμάσια εικόνη αποκάλυψε ο λαός μας, των ηρώων
που έλαβαν την μεγάλη αξία θεματούργη εικόνα της Πανα-
γίας, από το Μοναστήρι της Κεράς.

Και άλλες φορές την είχαν κλέψει αλλά ξαναγύριζε στην τό-
πο της. Και τότε τη φορά έλαβε το θάμα της. Οι διαρρήχτες
πιάστηκαν. Οι προσκυτές και έγιναν και τα δάκρυα που χύθηκαν
δεν πήγαν χαμένα. Η εικόνα που στον ιστορικό ναό

Η ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΚΑΡΔΙΩΤΙΣΣΑ

του Αγίου Μηνά. έγιναν ελάνθους ακολουθίας και λειτουργίας
και άλλος ένας ο λαός μας με υψέδαια προσκύνει την εικόνα
και πλήθη πιστών, κληρικών και λαϊκών παζο-
ρίσ παύματα χιλιάδες άνθρωποι χιλιά-
δες κόποι και δαπάνες.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΚΕΡΑΣ ΠΕΔΙΑΔΟΣ

Η Παναγία ή Κερά, ή Καρδιώτισσα είναι και πάλι εικόνη
στην λαό της. Ήδη από την αίσθηση και την
ή Έκκλησία Πεδιάδος και το χωριό του Αγίου Μηνά.
Από τότε είναι και τα θαύματα που γίνονται
στις αναρίθμητες.

Καθημερινά, πλήθη δικών μας και άλλων προσκυτώντα
παιών και ζητούν τη χάρη και την ελπίδα.
Ο παπός άρεσκής Στάργιος Σπανάκης, με την
κλειστή της εικόνας, μας παρέχονται και το
και την ευχαριστία θερμά, όπως και οι
Ακαθίστην Προκλήσειν Χρήστο Φαράρη και τον Έκθεωρητή
Οραχάκη Πλάτωνα και τους λοιπούς συμπαραστάθηκαν στις προ-
σκυνήσεις δικές τους. Ο Κρήτης Τιμόθεος

ΕΚΔΟΣΗ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

1982

ΔΗΜΟΤΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΗΡΑΚΛΕΙ
Αύξων κριθ. εισαγ. βιβλίου
32596

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Μεγάλη και θαυειά θλίψη έδοκίμασε ο λαός μας, σάν έμαθε πώς έκλεψαν την μεγάλης άξίας θαυματουργή εικόνα της Παναγίας, από το Μοναστήρι της Κεράς.

Και άλλες φορές την είχαν κλέψει αλλά ξαναγύριζε στον τόπο της. Και τούτη τη φορά έκαμε το θαύμα της. Οί διαρρηχτες πιάστηκαν. Οί προσευχές που έγιναν και τὰ δάκρυα που χύθηκαν δέν πήγαν χαμένα. Ή εικόνα της Παναγίας θρέθηκε.

Μεταφέρθηκε στο Ήράκλειο και στον Μητροπολιτικό ναό του Αγίου Μηνά. Έγιναν όλονύχτιες ακολουθίες και λειτουργίες και όλόκληρος ο λαός μας με εὐλάβεια έπροσκύνησε την εικόνα και πλήθη πιστών, κληρικών και λαϊκών, την συνόδευσαν, πεζοπορία πενήντα χιλιόμετρα ως το Μοναστήρι. Έκεί ανέμεναν χιλιάδες κόσμου και ακολουθήσεν όλονύχτιο προσκύνημα και κατανυκτικές ακολουθίες.

Ή Παναγία ή Κερά, ή Καρδιώτισσα είναι και πάλιν κοντά στον λαό της. Ίδιαίτερα την σέβονται και την θεωρούν δική των ή Έπαρχία Πεδιάδος και τὰ χωριά του Λασιθιώτικου όροπεδίου.

Αμέτρητα είναι και τὰ θαύματά της και μάλιστα σε περιπτώσεις άνομβρίας.

Καθημερινά, πλήθη δικών μας και ξένων προσκυνητών περνούν και ζητούν τη χάρη και την εὐλογία της.

Ο σοφός έρευνητής Στέργιος Σπανάκης, με την άφορμή της κλοπής της εικόνας, μάς παρεχώρησε και το ιστορικό που ακολουθεί και τον ευχαριστούμε θερμά, έπως και τον Πρόεδρο του Συλλόγου Λασιθιωτών Ήρακλείου Χρήστο Φαρσάρη και τον Έπιθεωρητή Ώραγκίσκο Ηλατάκη και όλους όσοι συμπαραστάθηκαν στίς προσκυνηματικές εκείνες έκδηλώσεις.

† Ο Κρήτης Τιμόθεος

Η ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΚΑΡΔΙΩΤΙΣΣΑ

Ἡ νέα περιπέτεια τῆς ἱερῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας Καρδιώτισσας ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ νὰ γραφεῖ τὸ σημείωμα ποὺ ἀκολουθεῖ.

Ἡ Παναγία εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ σεβαστὰ πρόσωπα τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀγιολογίου καὶ λατρεύεται μὲ ξεχωριστὴ εὐλάβεια ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, ὅλων τῶν δογμάτων. Ὁ κάθε Χριστιανός, ὅσο καὶ νὰ μὴ πιστεύει ἐνσυνείδητα στὸ θρήσκευμά του, σὲ κάθε δύσκολη στιγμή τῆς ζωῆς του, ἐπικαλεῖται τὴ βοήθεια τῆς Παναγίας. Ἡ ἐπίκληση: Παναγία μοῦ! ἔρχεται αὐτόματα στὸ στόμα του.

Στὴν Ἑλλάδα ἡ λατρεία τῆς Παναγίας ἔχει συνδεθεῖ μὲ τὸ Ἔθνος καὶ ἐορτάζεται ὄχι μόνο ὡς χριστιανικὴ ἀλλὰ καὶ ὡς ἐθνικὴ ἐορτὴ. Ἰδιαίτερα ἐδῶ στὴν Κρήτη ἡ Παναγία λατρεύεται ἀνέκαθεν μὲ ἰδιαίτερη πίστη καὶ κατάνυξη. Ἀπόδειξη: Ἀπὸ τίς 845 ἱστορημένες ἐκκλησίες τῆς Κρήτης οἱ 156 εἶναι καθιερωμένες στὴν Παναγία. (1).

Στὴ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν ὑπάρχει κανένας ἅγιος, ποὺ νὰ ἔχει τόσες ἐπωνυμίες, πάνω ἀπὸ χίλιες, ὅσες ἡ Παναγία. Στὸ Χάντακα τῆς Βενετοκρατίας, μὲ τίς 135 ἐκκλησίες του - γιὰ νὰ περιοριστῶ μόνο στὴν πόλη μας - 19 ἀναφέρονται καθιερωμένες στὴν Παναγία μὲ διάφορες χαρακτηριστικὲς ἐπωνυμίες. Στὸν κατάλογο τοῦ παπὰ Ἰωάννη Κομητὰ ἀναφέρονται: Παναγία ἡ Θαλασσομάχισσα, Παναγία ἡ Ὁδηγήτρια, ἡ Κεραγκόστα (Κερὰ Ἀουγκούστα σεβαστή), ἡ Πανύμνητος, ἡ Γαληνή, ἡ Λουλουδιανή, ἡ Βλαχερνίτισσα, ἡ Ψυχοσώστρα, ἡ Μανολίτισσα, ἡ Θεοσκέ-

παστη, ή Γοργοπάκουη, ή Παντάνασσα, ή Πολίτισσα, ή Καταφυγή κ.λπ. (2).

Οι περισσότερες από τις έπωνυμίες της Παναγίας αναφέρονται κυρίως στα θαύματά της. Η έπωνυμία Καρδιώτισσα, που ασφαλώς έχει σχέση με την καρδιά, και γι' αυτό αναφέρονται τα τόσα θαύματά της, δεν αναφέρεται πουθενά άλλοι στην Ελλάδα, ούτε μονή με την όνομασία αυτή υπάρχει. Η έπωνυμία Καρδιώτισσα δόθηκε στην Παναγία μόνο έδω στην Κρήτη, και μάλιστα στην περιοχή της πόλης του Ηρακλείου, όπως και η έπωνυμία Μεσοπαντίτισσα. Οι δυο μονές της Καρδιώτισσας, ή μιὰ στο χωριό Κερά Πεδιάδας και ή άλλη κοντά στο χωριό Βόροι της Πυργιώτισσας βρίσκονται στο νομό Ηρακλείου. Μόνο στο χωριό Φουρφουρά Αμαρίου υπάρχει ένα έξωκλήσι της Παναγίας Καρδιώτισσας. Και οι τρεις αυτές εκκλησίες είναι ιστορημένες. Απόδειξη πώς είναι πολύ παλιές και μάλιστα ή Καρδιώτισσα στην Κερά, όπου αποκαλύφθηκαν δυο στρώματα τοιχογραφιών. Η Καρδιώτισσα της Επαρχίας Πυργιώτισσας, βορείως του χωριού Βόροι, είναι σήμερα έρημωμένη, και το τοιχογραφημένο καθολικό της, το μόνο που σώζεται, είναι σε κακή κατάσταση, και οι τοιχογραφίες έχουν καταστραφεί.

Στη Βυζαντινή Εικονογραφία ή θέση της Παναγίας είναι ή πιο σημαντική. Όρισμένοι ζωγράφοι ασχολούνταν μόνο με την απεικόνιση της Παναγίας αποτελούσαν ιδιαίτερη τάξη καλλιτεχνών και είχαν την ειδική όνομασία *Madonnieri*, ζωγράφοι δηλαδή della Madonna (της Παναγίας).

Ο Κρητικός Λαός, από πολύ παλιά, πιστεύει με πεποίθηση, ότι όρισμένες εικόνες της Παναγίας είναι θαυματουργές. Από αυτές οι πιο διάσημες, επί πολλούς αιώνες, είναι δυο. Και οι δυο από το Ηράκλειο της Κρήτης. Η Παναγία ή Μεσοπαντίτισσα, που ήταν στο μητροπολιτικό ναό του Αγ. Τίτου και μεταφέρθηκε στη Βενετία, ύστερα από την παράδοση του Χάντακα στους Τούρκους, όπου βρίσκεται και τώρα, τοποθετημένη στο *Maggior Altare*

Εικ. 1. Ἡ θαυματουργή εἰκόνα τῆς Παναγίας «Μεσοπαντίτισ-
σας» τοῦ Ἁγίου Τίτου. Ὑστερα ἀπὸ τὴν παράδοση τοῦ Χάγτακα

della chiesa di Santa Maria della Salute. Είναι ἔργο τοῦ 11ου αἰῶνα (3) ἰδιαίτερης εὐλάβειας καὶ σεβασμοῦ (di particolar devozione e venerazione), ὅπως τὴ χαρακτήρισε ἡ Γερουσία τῆς Βενετίας σὲ ἀπόφασί της στὶς 26 Φεβρουαρίου 1669 (1670). (4).

Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ Παναγία ἡ Καρδιώτισσα, ἐξ ἴσου θαυματουργή (del pari miracolosa). Ἀναφέρεται, ὅτι ἡ εἰκόνα τῆς Καρδιώτισσας εἶναι ἔργο τοῦ Ἀγ. Λαζάρου (5).

Ποιὸς ἦτανε αὐτὸς ὁ Ἀγ. Λάζαρος; Μοναχὸς ἁγιογράφος ποὺ ἤκμασε στὰ χρόνια τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορα Θεοφίλου 824 - 842. Ἄρα, ἂν πραγματικὰ ἀληθεύει, ὅτι εἶναι ἔργο τοῦ Ἀγ. Λαζάρου ἡ εἰκόνα τῆς Καρδιώτισσας ζωγραφίστηκε τὸν 9ο αἰῶνα. Στὴν ἄποψη αὐτὴ συνηγορεῖ ὁ θρύλος, ποὺ διασώζεται μέχρι σήμερα. Ὁ Θεόφιλος, μανιώδης διώκτης τῶν ἱερῶν εἰκόνων, διάταξε, ὡς φαίνεται, καὶ μεταφέρθηκε ἡ εἰκόνα τῆς Καρδιώτισσας στὴν Κωνσταντινούπολη, ἀπ' ὅπου ἀπέδρασε καὶ ξαναγύρισε στὴ θέση της, ἀφοῦ ἀποτυπώθηκε τὸ εἶδωλό της σὲ ἓνα βράχο, σὲ μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὴ μονή.

Μερικοὶ νομίζουν — καὶ δυστυχῶς τὸ γράφουν ὅτι τὴν εἰκόνα τὴν ἄρπαξαν οἱ Ἀγαρηνοὶ καὶ τὴν μετάφεραν στὴν Πόλη! Οἱ Τοῦρκοι τίς ἔκαιαν τίς εἰκόνες.

Ἡ εἰκόνα μεταφέρθηκε στὴν Πόλη γιὰ δεύτερη φορά, καὶ γιὰ νὰ ἀποτρέψουν τὴ φυγὴ της καὶ πάλι, τὴν ἔδεσαν μὲ ἀλυσίδες σὲ μαρμάρινη στήλη. Ἀλλὰ καὶ πάλι ἡ εἰκόνα ἔφυγε καὶ ξαναγύρισε στὴ θέση της, συναποκο-

~~~~~
στοὺς Τούρκους τὸ 1669, μεταφέρθηκε στὴ Βενετία, ὅπου δρίσκεται σήμερο, στὴν ἐκκλησία τῆς Santa Maria della Salute.

(Φωτογραφία τοῦ G. Gerola τὸ 1908, ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ II τόμος, Fig. 370 τῶν Monumenti Veneti dell' isola di Creta Περὶ Ἐκκλησιῶν. Κατάλληλη ἐνέργεια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης εἶναι δυνατόν νὰ ἐπαναφέρει τὴν εἰκόνα στὴν ἀρχικὴ της θέση, ὅπως συνέβη μὲ τὴν ἐπαναφορὰ τῆς κάρας τοῦ Ἀγίου Τίτου.

FIG. 373 — ROMA — LA MADONNA CRETESE DELLA CHIESA DI S. ALFONSO.

Εἰκ. 2.- Ἡ θαυματουργή εἰκόνα τῆς Παναγίας Καρδιώτισσας Κε-
ρὰ Πεδιάδας, πού ἔκλεψαν τὸ 1498 καὶ θρίσκειται σήμερο στὴν ἐκ-
κλησία τοῦ Ἁγίου Ἀλφόνσου στὴ Ρώμη. (Φωτογραφία τοῦ G. Ge-
rola 1908, πού δημοσιεύτηκε ἐπίσης στὰ Monument Veneti τομ.
II, p. 373).

μίζοντας τή μαρμάρινη στήλη καί τήν άλυσίδα, πού βλέπο-
με σήμερα στή μονή τής Καρδιώτισσας Κερᾶς.

Ἐκ τῆς περιστατικῆς αὐτῆς, πού θεωρήθηκε θαῦμα τής
Παναγίας, ἡ εἰκόνα τής Καρδιώτισσας ἀπόκτησε μεγάλη
φήμη στήν Κρήτη ὅπου, ὡς φαίνεται, ἡ εἰκονομαχία τοῦ Θεό-
φιλου δέν εἶχε ὁπαδοὺς. Καί δέν ἦταν μόνο αὐτό. Τά θαύ-
ματα τής Καρδιώτισσας ἦταν ἄπειρα, ὅπως ἀναφέρει ὁ
Φλωρεντίνος κληρικός Χριστόφορος Μπουοντελμόντι, πού
ἐπισκέφτηκε τή μονή τής Κερᾶς στίς ἀρχές τοῦ 15ου αἰώ-
να. Προερχόμενος ἀπό τήν Ἑμπάρο, διέσχισε τὸ ὁροπέ-
διο τοῦ Λασιθίου καί ἔφθασε στή Sancta Cardiotissam Mari
am, que infinita miracula mortalibus subministrat. (6)

Οἱ θαυματουργές αὐτές ιδιότητες τής εἰκόνας τής
Καρδιώτισσας ἦταν ἡ ἀφορμή νά τήν κλέψουν τὸ 1498.

Σχετικὰ μέ τήν κλοπὴ τής εἰκόνας ἐκείνης, καί γενικά
γιὰ τὴ λατρεία της καί τὴ διάδοσή της στὸν Καθολικὸ κό-
σμο, ὁ Σπυρ. Λάμπρος γράφει στὸ περιοδικὸ τοῦ «Νέος Ἑλ-
ληνομνήμων», τόμ. 6, σ. 216- 224 καί μᾶς δίδει πολλὲς πλη-
ροφορίες:

Ἐκ τῆς ἀναφέρει, ὅτι ὑπάρχει παράδοση στή Ρώμη πὼς ἓνας
Ἕλληνας κρασέμπορος ἔκλεψε τὴν εἰκόνα τής Καρδιώτισ-
σας ἀπὸ τὴ μονὴ τής Κερᾶς Πεδιάδας, ὅπου «ἐτύγχανε
κοινῆς προσκυνήσεως καί ἔκανε πολλὰ θαύματα». Ταξιδεύ-
οντας πρὸς τὴν Ἰταλία, γιὰ νὰ πουλήσει τὸ κρασί του, τὸν
ἔπιασε τρικυμία καί ἔκανε ἀβάρια, χύνοντας πολὺ κρασί στή
θάλασσα. Τὸν ἔσωσε ὅμως ἡ εἰκόνα τής Παναγίας πού εἶχε
μαζί του καί ἐπικαλοῦσε τὴ βοήθειά της κρυφά, γιατί ἂν μά-
θαιναν οἱ ναῦτες πὼς ἔκλεψε τὴν εἰκόνα, θὰ τὸν ἔριχναν
στή θάλασσα, ἀποδίδοντας στήν ἱεροσυλία του τὴν αἰτία
τῆς τρικυμίας.

Στὴ Ρώμη ἀρώστησε καί φώναξε τὸ γνωστό του ἔμ-
πορο, στὸν ὁποῖο πουλοῦσε τὸ κρασί, καί τοῦ ἐξομολογή-
θηκε πὼς ἔκλεψε τὴ θαυματουργὴ εἰκόνα, τὴν ὁποία τοῦ
ἔδωσε, γιὰ νὰ τὴν παραδώσει σὲ καμμιά ἐκκλησία γιὰ προ-
σκύνηση. Καί πέθανε.

Ἡ σύζυγος τοῦ Ἰταλοῦ ἐμπόρου ἔπεισε τὸν ἄνδρα της νὰ τὴν κρατήσουν στὸ σπίτι τους. Ἀλλὰ ἡ Παναγία παρουσιάστηκε ἐπανειλημμένα σ' αὐτὴ καὶ στὴν κόρη της καὶ τοὺς ἔλεγε νὰ τὴν παραδώσουν ἀμέσως στὴν κοινὴ προσκύνηση κα' ὅτι πρέπει νὰ τιμᾶται μὲ τὸ ὄνομα Παναγία τῆς διαρκοῦς βοηθείας. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ τὴν παρέδωσαν στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Ματθαίου στὴν ὁδὸ Merulaan ὅπου τὴν ἐλάτρευαν τρεῖς αἰῶνες. Κατὰ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση χαλάστηκε ἡ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Ματθαίου. Ὑστερα ἀπὸ χρόνια, στίς 26 τοῦ Ἀπρίλη 1866 μεταφέρθηκε μὲ μεγάλη πομπή καὶ ἐπισημότητα στὸ ναὸ τοῦ Ἀγ. Ἀλφόνσου στὸ Ἐσκουιλίνο.

Ὁ Λάμπρος ἀναφέρει ἐπίσης, ὅτι ὁ Πάπας Πίος Θ' ἱδρυσε στὴ Ρώμῃ μοναχικὸ Τάγμα (ἀδελφότητα) μὲ τὴν ὀνομασίαν «Ἐπίκλησις τῆς Παναγίας τῆς Διαρκοῦς Βοηθείας», ποῦ ἔχει ἐκδόσει καὶ μικρὸ ἐγχειρίδιο, γιὰ τὴ χρῆσι τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος. (Piccola Manuale da uso degli ascritti all' Arciconfraternità sotto il titolo e l' invocazione della Madonna del Perpetuo Soccorso.)

Στὸ ἐγχειρίδιον αὐτὸ ἀναφέρεται ἐπίσης, ὅτι τὰ πολλὰ θαύματα τῆς εἰκόνας ἐγίναν αἰτία ἢ λατρεία της νὰ ἐξαπλωθεῖ σ' ὅλο τὸν Καθολικὸ κόσμον, καὶ νὰ κτιστοῦν πρὸς τιμὴν της πολλὰς ἐκκλησίαις, εὐκτήριοι οἶκοι καὶ βωμοί, νὰ γίνουν πολλὰς χιλιάδες ἀντίγραφα, ποῦ στέλνονται ἀπὸ τὴ Ρώμῃ σ' ὅλες τὰς χώρας τοῦ κόσμου, ἀφοῦ τις εὐλογῇ ὁ Πάπας.

Ἐχει δημιουργηθεῖ ἐπίσης ὁλόκληρη βιομηχανία, γιὰ τὴ χάραξη τῆς ἀποτύπωσης τῆς Παναγίας Καρδιώτισσας σὲ μετάλλια, ποῦ ἓνα μόνον κατάστημα τῆς Γαλλίας ἔχει διαθέσει 50 ἑκατομμύρια τέτοια μετάλλια! τὰ τάγματα τῆς Παναγίας τῆς Διαρκοῦς Βοηθείας (Καρδιώτισσας) ἔχουν φθάσει τὰ 925 μὲ 4 ἑκατομμύρια ἀδελφούς... (7)

Ὑστερα ἀπ' αὐτὴ τὴ χρυσοφόρο ἐκμετάλλευση τῆς θαυματουργῆς εἰκόνας τῆς Καρδιώτισσας ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησίαν, γεννᾶται ἡ σκέψις, ὅτι τὴν εἰκόνα ἔκλεψαν

οἱ Φραγκοπαπᾶδες, ποὺ ἐλυμαίνονταν κυριολεκτικὰ τότε τὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Κρήτης, γιὰ νὰ τὴν ἐκμεταλλευτοῦν ὅπως τὴν ἐκμεταλλεύτηκαν, καὶ ὄχι ὁ Ἑλληνας κρασέμπορος, ποὺ τὰ ἐνδιαφέροντά του ἦταν στὶς οἰνοφόρες περιφέρειες τῆς Κρήτης καὶ ὄχι στὰ βουνὰ τοῦ Λασιθιοῦ.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐδημιούργησαν καὶ ἐπιχείρηση ἀντιγράφων τῆς εἰκόνας καὶ τὰ σκόρπισαν ἀκόμη καὶ στὴν Ἀπὼ Ἀνατολή, στὴν Ὠκεανία, στὶς Φιλιππίνες, στὴν Κεϋλάνη κ.λ.π. (8).

Ἀντίγραφο τῆς πρώτης εἰκόνας τῆς Καρδιώτισσας, καὶ μάλιστα πολὺ πιστότερο ἀπὸ ἄλλα, βρίσκεται σήμερα καὶ στὸ μητροπολιτικὸ ναὸ τοῦ Ρεθύμνου, γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα Παναγία τοῦ Πάθους ἢ Κυρία τῶν Ἀγγέλων. Ἀναφέρει μάλιστα ὁ καθηγητὴς φίλος Νίκος Δρανδάκης, ὅτι εἶναι θαυματουργή, καὶ «ὅπου καὶ νὰ τὴν πᾶνε ξαναγυρίζει στὸ Ρέθεμνος. Εἶναι ἡ Κερά τῆς Χώρας». (9)

Τὸ θρύλο γιὰ τὴν ἐναέρια μεταφορὰ τῆς εἰκόνας τῆς Καρδιώτισσας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη στὴ μονὴ Κεράς, ἀναφέρουν καὶ ξένοι συγγραφεῖς. Ὁ R. Pashlev, ποὺ ἐπισκέφτηκε τὴν Κρήτη τὸ 1834, ἀναφέρει στὸ περισπούδαστο ἔργο του, Ταξίδια στὴν Κρήτη, ὅτι, «στὰ βουνὰ τοῦ Λασιθιοῦ βρίσκεται μιὰ εἰκόνα, ποὺ πιστεύουν πὼς ἦλθε μονάχη της, πετώντας, ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη». Ἀναφέρει ἐπίσης, ὅτι μιὰ ἄλλη ἱερὴ εἰκόνα, ἡ Μήτρη Θεοῦ, ποὺ τὴν ἔσωσαν εὐσεβεῖς ἄνθρωποι ἀπὸ τὴ μανία τῶν αἵρετικῶν εἰκονομάχων, ἔφυγε καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, πρὶν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες, ταξίδεψε πάνω στὰ κύματα καὶ ἔφθασε στὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἀντλώντας μάλιστα ἀπὸ τὸν L. Alatus ἀναφέρει, ὅτι τὸ μοναστήρι τῶν Ἰβήρων ἰδρύθηκε, γιὰ νὰ τιμήσουν τὸ θαῦμα. (10).

Ἀργότερα τὸ 1843, ὁ Γάλλος καθηγητὴς V. Raulin ἦλθε στὴν Κρήτη καὶ ἀναφέρει κι αὐτός, ὅτι «στὰ Λασιθιώτικα Βουνὰ λατρεύουν πολὺ μιὰ εἰκόνα, ποὺ πιστεύουν πὼς ἦλθε μόνη της, πετώντας, ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη». (11).

Ὁ θρύλος γιὰ τὴν ἐναέρια μεταφορὰ ἱερῶν εἰκόνων

Εἰκ. 3.- Σκίτσο παλαιῶ τῆς ἐναέριας μεταφορᾶς τοῦ ναοῦ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀπὸ τῆ Ναζαρέτ στὸ Loreto τῆς Ἰταλίας τὸ 1263. Ἀριστερά: Ὁ ναὸς «ἐν πτήσει» πρὸς τὴν Ἰταλία, πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα. Δεξιά: Ὁ ναὸς (Santa Casa) στὸ δάσος τῆς δάφνης Lauretum κοντὰ στὴν Ancona. (Ἀπὸ τὸ βιβλίο Zev Vilney, guide, to Israel, Jerusalem, 1978 p, 458).

καὶ ἄλλων ἱερῶν ἀντικειμένων εἶναι κοινὸς καὶ στοὺς Λατίνους. Ὅταν τὸ 1263 οἱ Μουσουλμάνοι πῆραν ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους τὴ Ναζαρέτ, πῆγαν στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, γιὰ νὰ τὴ μετατρέψουν σὲ τζαμί, κατὰ τὴ συνήθειά των. Τότε Ἄγγελοι Κυρίου σήκωσαν ἀόρατοι ὁλόκληρη τὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τὴ μεταφέραν στὴν Ἰταλία, ἀποθέτοντάς την σὲ ἓνα δάσος ἀπὸ δάφνες, (Lauretum) κοντὰ στὴν Ἀνκόνα. Στὴ θέσῃ αὐτὴ κτίστηκε ἔπειτα τὸ 1468 μεγαλοπρεπὲς ναός, τὸ διασημότερο ἱερὸ τῆς Παναγίας (Santuario della Casa), ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα προσκυνήματα τῆς Ἰταλίας. Γύρω στὴν ἐκκλησίαν συνοικίστηκε χωριὸ ποὺ λέγεται Loreto, εἰς ἀνάμνηση τοῦ δάσους τῆς δάφνης. (12)

Εἰκ. 4. Ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας Καρδιώτισσας, ποὺ θρίσκεται
τώρα στὴν οὐμὼνυμη μονὴ Κερᾶς. Ἔργο Ἀγνωστοῦ ζωγράφου.
(Φωτ. GRAPHOT)

Είχ. 5. Πλήθος πιστών συνήλθυσαν πεζῇ ἀπὸ τὸ Ἡράκλειο στὴ μονὴ Κερᾶς τὴν εἰκόνα τῆς Καρδιώτισσας, πορεία 14 ὡρῶν. Πάνω ἀπὸ τὸ ἐκκλησάκι, στὸ «δέτη» εἶναι ἀποτυπωμένη ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας, ὅταν ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη ἑναερίως.
(Φωτογρ. GRAPHOT)

Ἡ σημερινὴ εἰκόνα τῆς Καρδιώτισσας, ποὺ ἔκλεψαν τελευταία εἶναι ἔργο τελευταίων χρόνων. Ὁ λόγιος Ἀλσατιανὸς μοναχός, τῆς ἀδελφότητος τοῦ Σωτήρος τῆς Ρώμης Ἰωσήφ Kaas, στὸν ὁποῖο ἀνέθεσαν νὰ μελετήσῃ τὸ θέμα τῆς προέλευσης καὶ τῆς μεταφορᾶς τῆς εἰκόνας τῆς Καρδιώτισσας τῆς Ρώμης, βεβαιώνει, ὅτι ἡ σημερινὴ εἰκόνα τῆς Καρδιώτισσας ποὺ βρίσκεται στὴ μονὴ Κερᾶς ζωγραφίσθηκε τὸ 1735 (13) ἀλλὰ δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ ζωγράφου.

Καὶ ἡ νέα αὐτὴ εἰκόνα θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς πιστοὺς θαυματουργή. Τὰ τελευταῖα χρόνια, ὅταν δὲν ἔβρεχε τὴν ἀνοιξὴ καὶ κινδύνευαν τὰ σπαρτά νὰ καταστραφοῦν ἀπὸ

Εἰκ. 6-. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Σεβασμιώτατος κ.κ. Τιμόθεος, ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κ.κ. Νεκτάριος κ.λ.π. παραδίδουν τὴν εἰκόνα στὸν παμπάλαιο «Οἶκο» τῆς Παναγίας Καρδιώτισσας Κερᾶς. (Φωτόγρ. GRAPHOT)

τὴν Ξηρασία, γινόταν στὸ ὄροπέδιο Λασιθίου λιτανεῖες τριήμερες, γύρω στὸ ὄροπέδιο γιὰ νὰ παρακαλέσουν τὸ Θεὸ νὰ βρέξει, γιὰ νὰ σωθοῦν τὰ σπαρτά. Συγκεντρώνονταν οἱ εἰκόνες ἀπὸ ὅλες τὶς ἐκκλησίες τοῦ ὄροπεδίου, ἀλλὰ δὲν ξεκινοῦσαν ἂν δὲν ἐρχόταν καὶ ἡ σημερινὴ εἰκόνα τῆς Καρδιώτισσας, ἡ ὁποία πάντα ἀκολουθοῦσε τελευταία. Καὶ ἂν, αὐτοὶ ποὺ τὴν ἔφεραν, ἤθελαν νὰ προπορευτοῦν ἡ Παναγία τοὺς ἀκινητοποιοῦσε.

Γεγονὸς εἶναι, ὅτι μὲ ἰδιαίτερη πίστη λατρεύεται καὶ σήμερα, ὅπως ἀπόδειξε καὶ ἡ συμμετοχὴ χιλιάδων πιστῶν, ἀπὸ ὅλα τὰ χωριά τῆς διαδρομῆς, ὅταν, πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες, τὴ μεταφέραν ἀπὸ τὸ Ἡράκλειο στὴ μονὴ τῆς Μάης 1982.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1) G. Gerola- K. Λασιθιωτάκη, Τοπογραφικός Κατάλογος τῶν τοιχογραφημένων ἐκκλησιῶν τῆς Κρήτης, Ἡράκλειο 1961.
- 2) G. Gerola, Topografia delle chiese della città di Candia, Bessarione, XXII, p.245.
- 3) G. Gerola, Monumenti Veneti ecc., vol. II, p. 304. Ὁ καθηγητὴς Α. Ξυγγόπουλος ἀναφέρει στὸ βιβλίο του: Σχέδια τῆς Ὀρθοκευτικῆς ζωγραφικῆς μετὰ τὴν "Αἰώση" (Ἀθῆναι 1957, σ. 74, 75) ὅτι ἡ εἰκόνα αὕτη, ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ λαϊκὸ της ὄνομα Mater de perpetuo Soccorso, πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἔργο τοῦ τέλους τοῦ 16 αἰῶνα. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν ἀφοῦ τὴν εἰκόνα ἔκλεψαν ἓνα αἰῶνα προηγουμένως, τὸ 1498;
- 4) G. Gerola, Gli oggetti sacri di Candia, salvati a Venezia, 1903 p. 35.
- 5) Ὁ καθηγητὴς Ἀνδρ. Ξυγγόπουλος, ἀναφέρει, ὅτι ὁ Θεόφιλος τοῦ ἀπαγόρευσε νὰ ζωγραφίζει εἰκόνες, ἀλλὰ αὐτὸς ἐξακολούθησε νὰ ζωγραφίζει. Τὸν ἐφυλάκισε. Ἀλλὰ καὶ μέσα στὴ φυλακὴ δὲν ἔπαψε τὸ ἔργο του. Στὸ τέλος διατάξε νὰ τοῦ κάψουν τὰ χέρια μὲ πυρακτωμένο πέταλο. Μὰ καὶ μὲ τὶς πληγὲς στὰ χέρια συνέχισε νὰ ζωγραφίζει. (Βλ. λῆμμα Λάζαρος στὴ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια).
- 6) Christ. Buondelmonti, Descriptio Insule Crete etc. édition critique, Ἡράκλειον 1981, σελ. 171.
- 7) Ἀπὸ τὴ Μινωικὴ ἐποχὴ παρατηρεῖται τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τῶν πολιτειῶν ἀκόμη, γιὰ τὴν ἐκμετάλευση τῶν ἀφιερωμάτων καὶ τῶν ἐσόδων γενικὰ τῶν ἱερῶν. Γνωστὴ εἶναι ἡ διαμάχη τῶν Ἰτανίων καὶ Ἱεραπυτνίων, γιὰ τὰ ἔσοδα τοῦ Δικταίου Δία τῆς Ἑλείας χώρας, κοντὰ στὸ Παλαίκαстро Σητείας. Γνωστὴ εἶναι ἐπίσης ἡ ἀρπακτικότητα τῶν Καθολικῶν, ποὺ καταλάβαν τὶς ἐπισκοπὲς καὶ τὰ πλούσια μοναστήρια τῆς Κρήτης τὴν περίοδο τῆς Βενετοκρατίας.
- 8) Dal 1866 l' Icona, detta Madonna del perpetuo Soccorso, ha avuto una diffusione enorme, fino all' Estremo Oriente, Oceania,

Filippine, Ceylon ecc. «L' Icône de N(otre) D(ame) du perpe-
tuel Secours, qui est présente dans presque toutes les eglises
de France», Βλ. Mario Cattapan, Nuovi documenti riguardanti
pittori Cretesi, dal 1300-1500, Πρακτικά Β' Κρητολ. Συ-
νεδρίου τόμ. Γ', σελ. 30, και Σπυρ. Λάμπρου. "Άλλοι Έλ-
ληνες ζωγράφοι πρὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἡ ἐν Ρώμῃ Καρ-
διώτισσα. Νέος Ἑλληνομνήμων τόμ. 6ος, σελ. 210-224.

9) Βλ. Ν. Β. Δρανδάκη, Ἡ Ρεθυμνία εἰκὼν Παναγίας
τοῦ Πάθους, Κρητικά Χρονικά Ε', σ. 61 καὶ πιν. Β'

10) In the mountains of Lassithi... is found a picture which is be-
lieved to have come, spontaneously and unaided, through the air
from Constantinople... (Rob. Pashley, Travels in Crete, tom. I,
pp. 191, 192).

11) Dans les montagnes de Lassiti, on tient en grande vénération
une peinture que l' on croit arrivée spontanément et à vol d'
oiseau de Stambul. (Victor Raulin, Description physique de l'île
de Crète, vol. I, Paris, 1869, p. 68)

12) Βλ. Στέργ. Γ. Σπανάκη, Στὰ Βήματα τοῦ Χριστοῦ,

Ἡράκλειο 1981, σελ. 24 — Zev Vilnay, the Guide to Israel,

461 — Nuova Guida Rapida d' Italia Centrale λῆμμα Loreto

13) Βλ. Σπυρ. Λάμπρου, Νέος Ἑλληνομνήμων σ, σελ. 219.

